

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 549/2021 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen pelastustoimen pelastajapulasta, koulutuksesta, asemasta ja rahoitusvajeesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Kari Tolvasen /kok ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 549/2021 vp:

Mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, jotta pelastustoimen pelastajapula ratkaistaan,

mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, jotta pelastajakoulutuksen määrää kasvatetaan vastaamaan todellista tarvetta,

mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, jotta pelastustoimen asema turvataan aloittavilla hyvinvointialueilla,

mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, jotta pelastustoimen järjestelmään kumuloituva noin 81 miljoonan euron vuotuinen vaje korjataan,

mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, jotta ruotsinkielisten pelastajien akuuttiin tarpeeseen vastataan ja

mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, jotta sopimuspalokuntien toimintaedellytykset turvataan sote- ja pelastustoimen uudistuksen jälkeisessä maailmassa?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Sisäministeriö on vuoden 2021 aikana yhteistyössä Pelastusopiston kanssa selvittänyt pelastajamäärien nykytilaa ja lisätarpeita tällä vuosikymmenellä. Pelastuslaitosten ja aluehallintovirastojen tietojen ja arvioiden mukaan pelastustoimen toimintavalmiuden parantaminen ja varallaoloon liittyvät muutokset aiheuttaisivat vuosien 2020-2030 aikana noin 1 000 pelastajan lisätarpeen pelastustoimen henkilöstöön.

Pelastustoimen henkilöstötarve koostuu poistumasta aiheutuvasta välittömistä rekrytoinneista, palvelutasopäätöksiin kirjatusta henkilöresurssilisäyksistä, ennakoituista henkilöstöresurssilisäyksistä (esim. varallaolon muutos, hyvinvointialueen perustaminen ym.), joita ei toistaiseksi ole

kirjattu palvelutasopäätöksiin sekä pitkän aikavälin muutoksista johtuvista lisäyksistä (esim. työaikalainsäädäntö).

Nykyisen koulutustuotannon kautta ei pelastajamäärän lisätarpeeseen pystytä vastaamaan vaan se edellyttää Pelastusopiston koulutusjärjestelmän sopeuttamista ennakoivalla suunnittelulla ja ope-
tuksen järjestelyillä. Pelastajamääriä lisäämällä koulutusjärjestelmässä voidaan varmistaa, että
ammattillisen pätevyyden saaneita pelastajia on tarpeisiin nähden valtakunnallisesti riittävästi ja
että pelastustoimen palveluiden yhdenvertainen saatavuus ja laatu koko maassa tulee turvattua.
Sisäministeriö on esittänyt määrärahaa lisäkoulutusmäärien suunnitteluun, jotta ministeriön toi-
meksiannosta selvitettyyn koulutustarpeeseen voidaan vastata.

Pelastuslaitosten toimintavalmiuden parantamisen ja varallaoloon liittyvien muutosten aiheutta-
miin tarpeisiin vastaamiseksi on laadittu suunnitelma tarvittavan pelastajamäärän edellyttämästä
aloituspaikkamäärien lisäämisestä vuosille 2022-2030.

Pelastusopiston koulutusmääriä nostettiin ennakoivasti vuodelle 2020, heti hallituksen ensim-
mäisessä talousarvioesityksessä. Samassa yhteydessä Pelastusopistolle osoitettiin koulutuksen
laadun varmistamiseksi lisämääräraha vuosille 2020-2021. Syksyllä 2019 tehtiin myös päätös
Helsingin pelastuskoulun määräaikaisesta toimiluvasta, joka osaltaan on lisännyt valtakunnalli-
sesti pelastajakoulutusmääriä ja vastannut osittain jo pitkään jatkuneeseen pelastajatarpeeseen.

Hyvinvointialueudistuksen tavoitteena on turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja ter-
veydenhuollon ja pelastustoimen palvelut kaikkialla Suomessa. Muutoksen toimeenpanoa koor-
dinoidaan yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, sisäministeriön sekä valtiovarainministe-
riön kanssa. Sisäministeriö on lisäksi perustanut erillisen hankkeen, jossa varmistetaan pelastus-
toimen järjestämistehtävän siirto hallitusti hyvinvointialueille. Muutoksen läpiviemisestä ja toi-
meenpanosta vastaavat alueille perustetut väliaikaiset toimielimet, jotka edustavat sekä sosiaali-
ja terveystoimea että pelastustoimea. Hyvinvointialueudistuksen toimeenpanoon osallistuu
myös muuta pelastustoimen henkilöstöä omien työtehtäviensä ohella. Muutoksessa varmistetaan,
että pelastustoimi on jatkossakin rinnakkainen toimiala sosiaali- ja terveystoimen kanssa.

Pelastustoimen nykyisessä alueellisessa, kuntapohjaisessa, järjestelmässä on arvioitu olevan ra-
hoitusvajetta yhteensä 81 milj. euroa. Arvio sisältää henkilöstökulut, kiinteistöjen vuokratuloja,
palveluiden ostot, muut kulut ja poistot. Rahoitusvaje johtuu palvelutasopuutteista (58 milj. eu-
roa), varallaolon muutostarpeista (13 milj. euroa) sekä Öljysuojarahaston muuttuneesta taloudel-
lisesta tilanteesta (10 milj. euroa / vuosi).

Pelastustoimen tunnistettu rahoitusvaje tulisi täyttää ennen hyvinvointialueiden perustamista
1.1.2023 pelastustoimen rahoitusvastuussa olevien kuntien toimesta. Mahdollinen loppuosa pyri-
tään kattamaan hyvinvointialueiden siirtymäkauden aikana vuoteen 2030 mennessä.

Pelastusopisto selvitti sisäministeriön toimeksiannosta elokuussa 2021 ruotsinkielisten pelastajien tarvetta pelastuslaitoksilla. Kyselyyn vastasi 22 pelastuslaitosta ja Ahvenanmaalta Maarianhamina sekä Jomala. Pelastuslaitoksista 15 ilmoitti, ettei heillä ole tarvetta ruotsinkielisille pelastajille vuosina 2021-2030. Ruotsinkielisten pelastajien tarpeesta ilmoitti 9 pelastuslaitosta.

Asiaa koskeva määrärahaesitys valmisteltiin sisäministeriön ja Pelastusopiston toimesta vuoden 2022 talousarvioon. Pelastajakoulutettavamäärän lisäämisen suunnittelusta aiheutuviin menoihin ja pelastajatuotannon vahvistamisesta ja kaksikielisestä alueellisesta pelastajakurssista aiheutuviin menoihin on esitetty 2,11 milj. euron lisämäärärahaa vuodelle 2022. Pelastajatuotannon vahvistamista koskevia esityksiä tullaan tekemään myös valtion seuraavissa talousarvio- ja kehysprosesseissa.

Hallitusohjelman mukaan sopimuspalokuntien toimintaedellytyksiä pelastuslaitosten kumppanina vahvistetaan tunnistamalla myös niiden nykyiset ja tulevaisuuden haasteet sekä erityispiirteet. Pelastustoimen uudistuksen tavoitteena on turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat pelastustoimen palvelut kaikkialla Suomessa. Sopimuspalokuntajärjestelmän toiminnan varmistaminen uudistuksen osana on pelastustoimen palvelujärjestelmän toimivuuden näkökulmasta elintärkeä. Hyvinvointialueuudistuksessa alueen pelastustoimen tekemät sopimukset esimerkiksi sopimuspalokuntien kanssa siirtyvät alueen pelastustoimista hyvinvointialueelle. Hyvinvointialue päättää 1.1.2023 alkaen palveluiden tuotannostaan ja esimerkiksi palokuntasopimuksista. Sisäministeriö on laatinut hallituskaudella sopimuspalokuntatoiminnan kehittämisen kansallisen toimintaohjelman, joka osaltaan pyrkii tukemaan ja yhdenmukaistamaan erityisesti harvaan asuttujen alueiden pelastustoimen palveluiden kannalta tärkeää sopimuspalokuntatoimintaa.

Pelastuslaitosten palvelutuotanto perustuu lähipalveluperiaatteelle eli palvelut viedään pääsääntöisesti asiakkaan luo. Tämä edellyttää toimivaa ja riittävän tiheää paloasemaverkostoa sekä toimivaa yhteistyötä sopimuspalokuntien ja muiden toimijoiden kanssa. Pelastustoimen rahoitustason tulee näin ollen olla riittävä palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi. Tämä merkitsee myös riittävää osaavaa henkilöstöä pelastustoimen tehtäviin. Pelastustoimen toiminta- ja valmiuden saattaminen pelastuslaissa säädetyille tasolle edellyttäisi arvioiden mukaan pelastuslaitoksille lisää noin 1 000 päätoimista henkilöä nykyisten 6200 lisäksi ja noin 450 sopimuspalokuntalaista nykyisten 15 350 lisäksi. Myös sopimuspalokunnilla on haasteita saada rekrytoitua uusia jäseniä. Tämä edellyttää myös Pelastusopiston koulutusjärjestelmän vahvistamista niin, että myös sopimuspalokuntatoiminnalle asetetut osaamisvaatimukset tulee katettua. Uusia tapoja rekrytointiin kehitetään, yhteistyössä pelastuslaitosten kanssa. On myös tärkeää saada lapsia ja nuoria kiinnostumaan palokuntatoiminnasta ja sitä kautta mahdollisesta työurasta pelastajan ammatissa.

Sisäministeriön Pelastusopistolle asettaman tavoitteen mukaisesti Pelastusopisto toteutti hätäkeskuspäivystäjätutkintojen määrällisen tarpeen arvioinnin kevään 2021 loppuun mennessä yhteis-

työssä Hätäkeskuslaitoksen ja sisäministeriön kanssa. Vuoden 2021 kolmannessa lisätalousarviossa hätäkeskuspäivystäjäkoulutuksen määrän lisäämiseen myönnettiin 955 000 euron määräraha.

Hätäkeskuspäivystäjämäärän akuutin tarpeen helpottamiseksi Pelastusopisto käynnisti syksyllä 2021 ylimääräisen 1,5 vuotta kestävä 24 aloituspaikan hätäkeskuspäivystäjäkurssin Kuopiossa. Tarve hätäkeskuspäivystäjien lisäämiseksi on tunnistettu jo hallitusohjelmassa ja koulutusmäärää on lisätty jo hallituskauden alussa. Hätäkeskuslaitos on myös ryhtynyt määrätietoisiin toimiin työhyvinvoinnin kehittämiseksi, jolla on onnistuttu vähentämään sairauspoissaoloja, vaihtuvuutta ja alalta pois siirtymistä. Hätäkeskuslaitos jatkaa tätä määrätietoista työtä.

Helsingissä 2.11.2021

Sisäministeri Maria Ohisalo